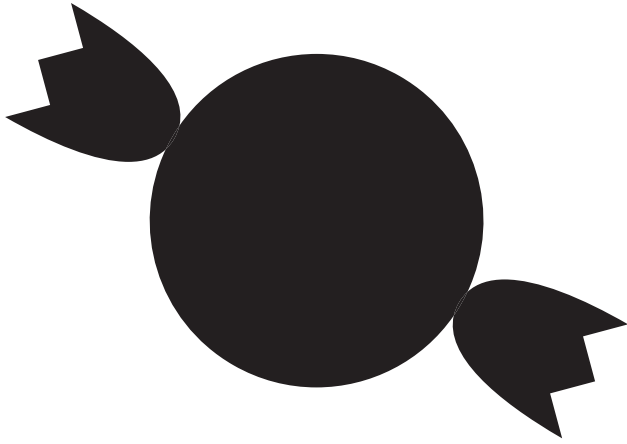

Větrné mlýny

Damijan Šinigoj
Tátovy zápisky

Damijan Šinigoj
Tátovy zápisky

Damijan Šinigoj
Tátovy zápisky

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije RS
za knjigo in Trubarjevega sklada.
Kniha vyšla s laskavou podporou Veřejné knižní agentury
Republiky Slovinsko a Trubarova fondu.

J A K

© Damijan Šinigoj, 2013. All rights reserved
Translation © Zdeněk Rejda, 2013
Cover photo © David Konečný, 2013
© Větrné mlýny, 2013

ISBN 978-80-7443-116-6

Ze slovinštiny přeložil Zdeněk Rejda

Pondělí 15. dubna 1996

Ke každé věci, kterou si koupíte v obchodě, máte vždy přiložený návod (žijete-li ovšem ve Slovinsku, pravděpodobně mu nebudete rozumět, neboť slovinští dovozci, jak známo, svěřují překlady návodů svým potomkům či jiným rodinným příslušníkům), avšak při výchově dítěte jste takříkajíc hozeni do vody. Na tomto místě si neodpustím pokárat příbuzné, přátele (sami mají děti nevychované, a stejně se nestydí novopečenému otci radit), známé a všechny ostatní, kteří si vždy najdou chvíličku, aby vám motali hlavu vlastními návody. Nakonec si můžete gratulovat, pokud vás rodiče dobře vychovali, protože pak máte v paměti alespoň jakýs takýs vzor. I v takovém případě vám však při výchově vřele doporučuju používat knihy. Knihy o mladých rodičích, kojencích a tak dále. Ať vyberete jakoukoliv, neuděláte chybu. Jsou sice dosti drahé, ale mají jednu hezkou společnou vlastnost: neuškodí. Budou-li vám k užítku, je věc druhá, rozhodně ale s jejich pomocí nevychováte belzebuba — pokud tedy nebudete příliš improvizovat.

Když jsme se s Monikou rozhodli, že budeme mít děťátko, pořídili jsme si samozřejmě celou hromadu literatury. Prvním výchovným pravidlem, které jsme si stanovili, bylo to, že náš maličký nebude muset ve třech měsících začínat s tenisem nebo hrou na klavír, aby nás už ve třech letech mohl finančně podporovat — k tomu jsme došli i bez knih, jen vlastním rozumem. Díky knihám jsme však dospěli ke druhému pravidlu, a sice že při výchově budeme jednotní (když tedy žena dítěti něco zakáže, dám jí jako za pravdu a později, až dítě nebude nablízku, to probereme). Měli byste vědět, že jsme se na tom shodli jen proto, že náš kabrňák ještě nebyl na světě. Kdybych dnes, když jsou Maxovi čtyři roky, musel znovu podepsat takovou úmluvu, náležitě bych si to rozmyslel. Je totiž velmi těžké být přísný na dítě, které brečí a prosebně na vás obrací usazená očička, protože mu matka před obědem zakázala čokoládu. Právě v takový okamžik zpravidla nastává chvíle pro krizovou poradou v mé pracovně, kde nás Max nevidí a ani neslyší. Půl hodiny padají argumenty z obou stran, než se konečně dohodneme na tom, že svět by se sice pro kousek čokolády nezbořil, ale je třeba mít na zřeteli především vyšší princip, a to autoritu prvního slova, takže Max dnes už žádnou čokoládu nedostane. S tímto se vracíme do obývacího pokoje, připraveni sdělit synovi výsledek jednání. On už je však až po uši upatlán tou sladkou, hnědou, lepkavou dobrotou...

Zatímco s pravidlem jednotného rodičovského stanoviska nebyla vcelku potíže, třetí výchovná zásada se uká-

zala být značně problematická. Rozhodli jsme se totiž, že našeho maličkého nebudeme rozmazlovat. Pravda, nežijeme na statku, nemusíme tedy trvat na tom, aby vstával ve čtyři ráno a podojil kravku, ale hračky si po sobě bude muset uklízet a občas také přinést nějakou maličkost, aby se cítil užitečný (což neznamená, že nám jako sluha bude nosit věci k televizi), možná by mohl pomáhat při vaření a tak podobně.

No, s hračkami byly potíže od samého začátku a musím se zde kajícíně přiznat, že jsem je neschetněkrát, když se zrovna Monika nedívala, uklidil namísto synka, jen aby byl doma klid. Věděli jste, že dítě dokáže až tři hodiny brečet jen proto, že si musí uklidit hračky, i když by mu to zabralo možná sedm minut? Vedli jsme ho k tomu, aby si navykl, že například banánovou slupku, poté co sní banán, má hodit do koše. Tento úkon zvládl okamžitě, a co víc, brzy jsem musel před každým vyprázdněním koše prohrabávat odpadky, protože Max do něho házel také užitečné (a někdy i drahé) věci. Nějak si neosvojil schopnost vyhodnotit, co vůbec do koše patří...

Také když jsem dělal něco kolem auta (vlastně toho moc neumím, ještě tak vyměnit žárovku a podobně), byl Max hned v pohybu. V podstatě mě zdržoval, jenže jsme byli se ženou přece domluveni, že se ho budeme snažit využívat při různých úkolech, aby se cítil užitečný. Autoopravárenské činnosti jsem mu toleroval až do chvíle, kdy kladivem praštil do reflektoru. Přestože se v garáži zdržoval velmi rád, jeho pomáhání tímto skončilo. Také od myčky ho manželka brzy odehнала. Ačkoliv jsme jej

předtím nejméně stokrát kontrolovali, když stál na židli a strkal dovnitř nádobí, nakonec stejně ztropil potopu. V myčce se tehdy mezi sotva umytým nádobím našel hrnec se zbytky polévky, který stál na horní přihrádce dnem dolů.

Opět jsme se vrhli na knížky, ale odpovědi na naše palčivé otázky jsme tam nenašli. Nezbylo nám, než učit se tím, jak náš raubíř rostl. Bohužel, jeho pomoc byla čím dál nevíтанější, dokonce vedla ke vzniku škod. Max měl vůli, ale znalosti a šikovnost mu chyběly. Časem jsme došli k poznání, že je sice nanejvýš vhodné včlenit dítě do každodenních úkolů, ale že tyto úkoly musejí být pečlivě vybrány úměrně jeho věku. Ve třech letech nemůže pomáhat při opravě elektrického vedení, i kdyby si to velmi přálo... Namísto skutečného kladiva jsme tedy Maxovi koupili dřevěné kladívko (přesněji, vyrobil mu je děda), se kterým už nemůže napáchat žádnou škodu, přestože s ním tluče do televizní obrazovky. Dítě se totiž spokojí i s napodobováním, což jsme zjišťovali pomalu a postupně. Když ke mně dnes přijde a mile mě poprosí, jestli mi může pomáhat, tak mu to dovolím, s upozorněním, že je ještě malý a musí si dávat pozor. Zrovna nedávno, když jsem uklízel v garáži, vzal do ruky kladivo a začal zatloukat imaginární hřebíky. Nejméně desetkrát jsem ho varoval, aby byl opatrný, protože kladivo je náradí pro dospělé, takže ať potom nebrečí, jestli se klepne. Nepomohlo to. Respektive pomohlo, protože když se lehce ťukl do prstu (poznal jsem to podle zvuku), hned jsem mu (jak rodičovské!) připomněl, že jsem mu to

říkal. Zaťal zuby, ruku schoval za záda a ubezpečil mě, že se neklepl. Odložil kladivo a šel do domu. No a od této události už naše dítě chápe, co to znamená dělat něco na vlastní zodpovědnost...

Výchovu svého dítěte si zkrátka můžete malovat, jak chcete, ovšem jen do chvíle, než se vám narodí. Potom velmi brzo zjistíte, že leckdy je prostě jednodušší přimhouřit oko (někdy i čtyři) nebo udělat leccos za ně, i když ho tím zrovna nevedete k práci. Rozhodně vás to bude stát méně energie. O nervech ani nemluvíme...

Čtvrtek 23. května 1996

Nevím, jestli vy to víte, anebo jste se nad tím aspoň někdy zamysleli, ale proč pro milion věcí na tomto světě potřebujeme přinejmenším nějaké povolení, pouze pro početí a výchovu dítěte není třeba žádná kvalifikace (nástroje beztak nosíme všichni s sebou) ani úřední souhlas? Dříve než vám stát dovolí sednout za volant vozidla, musíte v autošколе udělat testy, abyste takzvané neřezničili na silnicích. A dříve než vám dovolí například opravovat vodovodní potrubí, musíte náležitě prokázat, že jste aspoň přibližně způsobilí. Copak dítě, to už nějak *přivedete na svět*, když ale fušersky opravíte vodovod, můžete nájemníkovi vytopit dům, nebo ne?

Ale tím se před početím nezabýváme, ani při narození neočekáváme, že k výtvoru dostaneme návody k použití. Jsme tedy vhozeni do vody a plaveme. S pomocí veškerých svých sil...

Když jsme si jako novopečení rodiče přinesli dítě domů, byli jsme už samozřejmě kovaní ve znalostech z bezpočtu *průvodců rodičovstvím*, ale pomalu jsme zjiš-

tovali, že to stále nestačí. Všichni, kdo rozumí dětem (a všichni ostatní, kteří vám přijdou nutit svá moudra), vám učeně řeknou, že kojenec pláče, když je hladový, mokrý, nemocný anebo kvůli něčemu jinému. Víte, že přehnaná starostlivost může být vlastně škodlivá, ale stejně si nemůžete pomoci, abyste toho andílka v podobě děťátka ve čtyři ráno jemně nešťouchli do ramene jen proto, abyste zjistili, jestli vůbec dýchá, jestli je ještě na živu. A potom ho odevzdaně, protože je živý a svoji existenci dokazuje hlasitým protestem, další dvě hodiny zkoušíte uspat...

Mému synkovi byl měsíc a půl, byl sytý, suchý a odpočatý, ale ne a ne přestat s pláčem. Teplotu neměl. Po mnoha telefonických poradách s ostatními, kteří už měli starší děti, a proto se kvalifikací řadili mezi experty, jsme se shodli na tom, že bude zřejmě poněkud rozmazlený, takže potřebuje jen *pochovat* v náručí. Po slabé hodině *chování* a zpěvu (jestliže neznáte žádné ukolébavky, doporučuji zpívat nějakou partyzánskou písničku, neboť aspoň jednu nebo dvě známe všichni, jen melodie musí být něžná a pomalá a hlas ne příliš důrazný) a po nějaké půlhodině debaty o tom, co dál, jsme se rozhodli, že ho odvezeme k lékaři. Nevypadalo to, že jeho pláč, který nespadal do kategorie „hladový“ ani „mokrý“ a ani pod nic ostatního, přestane. Po krátké prohlídce paní doktorka bez váhání stanovila diagnózu — náš měsíc a půl starý synek měl kýlu. Střevo, které cestuje přes porézní břišní membránu a vrací se, se zakleslo a způsobovalo mu bolest, na kterou nás upozorňoval pláčem. Protože

však bolesti nepřestávaly a protože nás pláčem nepřesvědčil, abychom ho ihned odvezli k místní kompetentní osobě, unavil se tak, že začal ztrácet vědomí. Proto jeho pláč místy slábl a ustával! Takhle nám to, novopečeným rodičům, vysvětlila paní doktorka. Bez výčitek, hněvu, zloby nebo paniky. V životě mě možná ještě nikdy nemučil pocit viny tak jako tehdy. Můj syn omdlívá bolestí, a já ho nosím na rukou, zpívám mu (tedy tím ho ještě dodatečně trestám za pláč, řekli by ti, kteří mě už někdy slyšeli zpívat) a snažím se ho uspat!

Když přešel první šok (pocit viny), objevil se druhý — to budete maličkého operovat?! Paní doktorka přikývla, prý samozřejmě, vždyť je to úplně normální. Já jsem tu normálnost nijak nepocítil. Viděl jsem jen synkovo nebohé tělíčko, které nemělo ani šest kilogramů, a chirurgovy ruce, mnohem větší než je on sám, jak šmátrají v jeho vnitřnostech. Řeknu vám, měl jsem hrozné představy! Se slzami v očích se potom snažíte položit otázku, která ale nechce opustit vaše ústa, zpozorujete sice soucitný lékařův pohled, ale odpovědi se nedočkáte, dokud otázku nevyslovíte a nesvěříte se mu se svými obavami. Pak se přece jen uklidníte a konečně se zeptáte, jak to bude probíhat. Jestli tak malé dítě otevrou přes celé břicho a jaký bude mít taková jizva vliv na jeho další život. Ze všeho nejdřív vás zajímá, proč by mu měli rozřezat celé břicho. Odpovíte si, že proto, aby mohli jít rukama dovnitř a napravit to. Následuje smích a lékařovo pokárání, že to asi přeháním se sledováním filmů. Až ten smích vás aspoň trochu uklidní a pak vám lékař vysvětlí,

že jizva bude maličká, vždyť v dutině břišní nebudou šmátrat rukama, nýbrž nástroji.

Oddechli jsme si a šli domů, synka jsme nechali v nemocnici, kde ho ještě týž den operovali. Seděli jsme doma, pokoušeli se dělat, co obvyčně děláváme, ale nedařilo se nám to. Někde zpovzdálí na nás neustále útočila smrtosná otázka: *Co když bude něco špatně?* Nemohli jsme se o tom spolu bavit. Ani jeden druhému jsme nebyli útěchou, vždyť už samotný pohled do očí mluvil za vše! Vždycky když zazvonil telefon, očekávali jsme nejhorší noční můru: *Volají z nemocnice, že se operace nezdařila!* V noci, už v posteli a ve snu, jsme se několikrát probudili a podívali se do kolébky, jestli spí. A když nebyl v kolébce, tak se prvotní panika (paměť naprosto vymazaná), kde je náš syn, změnila v nepopsatelnou úzkost.

Poté přijde další den. Vaší první myšlenkou je, že je něco určitě špatně, a cítíte vinu, protože jste usnuli! Když s tísnivým pocitem v srdci jdete nemocnicí a blížíte se k nemocničnímu pokoji, ve kterém leží vaše dítě, podobá se vaše chůze ze všeho nejvíc chůzi odsouzence na smrt. Jenže zatímco on se blíží k elektrickému křeslu (někdy zaslouženě), vy se možná blížíte k prázdné nemocniční posteli. Zadržíte dech, přes skleněnou stěnu pohlédnete do pokoje a náhle cítíte, jak vám ze srdce spadl obrovský kámen. Spadl-li by na nohy, určitě by to nebolelo. Když potom zahlédnete starostlivé zdravotní sestřičky a uslyšíte synkův vzdorovitý vzlyk a křik, objeví se vám na rtech úsměv plný úlevy. Je živý! Další noc a všechny ostatní jsou potom mnohem lehčí...

Úterý 2. července 1996

Kdysi jsem měl psa. Krásného ovčáka, se kterým jsem chodil každý den na procházky kolem řeky. No, se psem byly ze začátku těžkosti, od kousání bačkor a bot po loužičky v domě, ale postupně jsem ho těmto zlozvykům odnaučil. Bez velké námahy. Pes rostl, až vyrostl do opravdové potvory, a objevily se horší problémy. Štěkal na lidi a bojoval s každým psem, kterého jsme potkali, nehlédě na velikost (nejvíc se mu protivili jedna afgánská doga a postarší bernardýn), ale nakonec jsem z něho vychoval slušného psa, který mě (skoro) vždy poslechl na slovo. Bylo třeba trochu křiku, rovněž bez ran se to neobešlo, avšak následujících sedm let jsme si výborně rozuměli a na vycházkách jsme jeden druhému nepůsobili potíže — aspoň ne velké. Moc jsme se spolu nebavili, víceméně jsme každý byli ponořeni do vlastních myšlenek.

A pak přišel nováček, můj syn Max. Ze začátku to bylo naprosto jednoduché, na vycházky jsme měli doprovod navíc. Nenáročný, relativně tichý. První rok... Začal chodit brzy, takže jsem se už nemusel po nerovném te-

rénu mučit s kočárkem. O něco později také promluvil. Chůze mu prospívala, mluva možná také. Protože jsem byl klasicky otcovsky nezkušený, respektive už v mládí jsem si předsevzal, že se se svými dětmi nebudu bavit jako s mentálně postiženými (buci-buci, ňu-ňu, ťu-ťu a podobně), a protože jsem jako moderní novopečení otec přečetl asi všechny knihy o rodičovství, bavil jsem se s Maxem jako s dospělým. Procházeli jsme se tedy podél řeky, pes skákal kolem, já jsem skákal za neohrabaným synkem, ukazoval jsem mu věci z přírody a mimo jiné mu všechno překládal do angličtiny. Rozumí se, že jsem mu ukazoval pouze ty věci, pro které jsem znal anglický výraz. Ale Maxe jako by to příliš nezajímalo. Nebo vlastně zajímalo. Když jsem mu totiž ukázal motýlka a řekl jsem mu, že je to *butterfly*, začal ho vesele chytat (v jednom kuse směrem k řece!), ale anglické slůvko nezopakoval. Zajímali ho mravenci, moje žena vždycky poznala, že jsme se spolu učili slovíčko *ant*, protože jich přinesl plné kapsy domů. Slovo *mud* jsme také rychle přijali nejen do slovníku, ale i na oblečení, stejně jako *grass*, a při slově *bridge*, které ho tak nadchlo, jsem byl neustále na pokraji srdečního infarktu. Víte, jak dokážou být rychlé sedmnáctiměsíční děti, když spěchají na nebezpečné místo, řekněme na můstek přes potok (*creek*), který nemá zábradlí (*fence*)?

Nuže, Max neměl o anglická slova dostatečný zájem, obzvlášť když jsem se chtěl pochlubit s jeho znalostmi cizího jazyka známým — tehdy zapomněl dokonce i slovinské výrazy. A tak mě pomalu všechno dohromady

přestalo bavit a vycházky se psem, sám nevím, kdy se to stalo, se opět staly obyčejnými vycházkami se psem. Říká se přece, že pohyb na čerstvém vzduchu prospívá tělu. Angličtinu jsme tedy nechali ležet ladem. Dokud se mě Max zničehonic nezeptal, jak se anglicky řekne ježek. Bylo to poprvé, co projevil zájem o cizí jazyk a já jsem neměl pocit, že ho do něčeho nutím, a že tedy nejsem rodič tříleté naděje, která je na nejlepší cestě stát se v patnácti světovým tenisovým hráčem... Do očí se mi vlily slzy, ale ne z radosti, nýbrž z velké snahy si vzpomenout. Moje životní družka měla zrovna tak slzy v očích. A když jsme si konečně přiznali, že nemáme potuchy, a dohledali si slovo v počítači, Maxe zájem přešel. Ale jen na krátkou dobu. Brzy, to mu ještě nebyly ani dva roky, jsme museli (lžu, nikdo nás nenutil) koupit velký dětský obrázkový slovník (zase se mi vlily slzy do očí, tentokrát kvůli ceně), kterým si nejdřív listoval před spaním (takto si prodlužoval večerní pobyt v obýváku, když si přál tu *vejkou kišku, anliskou*) a brzy si jej brával do rukou také přes den. Zamyšleně si jej prohlížel, čas od času se zeptal na anglické slovo a hodně si toho zapamatoval. Když chceme, aby nám pověděl, jak se co řekne anglicky, určitě nám nevyhoví (kromě chvilky před spaním), ale mnohokrát nás překvapí. Je-li hodný (a i když není), dovolíme mu dívat se na kreslené pohádky, co dávají na kabelové televizi. Ve třech letech hodně rozumí z kontextu. Když jsme na něho hodní, potom jsme *my little baby* (ze kterého filmu to asi má?). Skoro se bojím, že začne z kontextu rozumět také slovům třeba takového Bruce Willise ze

Smrtonosné pasti. Rozhodně se ale angličtiny nebude bát a v budoucnu se mu nestane to, co se stalo jednomu slovinskému politikovi, který přečetl americkému hostu uvítání v jeho rodném jazyce. Ten pak udiveně odvětil, že neměl ani ponětí, jak jsou si slovinština s angličtinou podobné, dokonce prý sem tam rozuměl i nějakému slůvku...

Ještě bych rád dodal, že pes se jmenoval Glen, Novým Městem protéká řeka Krka a ježek se anglicky řekne *hedgehog*...